

Oddíl E – učební osnovy
IX.1.B

ZEMĚPIS

Charakteristika předmětu: ZEMĚPIS ve vyšším stupni osmiletého studia

Obsah předmětu

Zeměpis je součástí vzdělávací oblasti Člověk a příroda Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia, navazuje na výuku předmětu v nižším stupni gymnaziálního studia. Obsah předmětu má charakter přírodovědný i společenskovedný, umožňuje studentům získávat základní i rozšiřující geografické informace, zdroje dat, v praxi aplikovat poznatky z kartografie a topografie. Poskytuje studentům ucelený přírodní obraz Země, přibližuje jim jednotlivé regiony světa i Českou republiku, v souvislostech objasňuje společenské a hospodářské prostředí, klade důraz na práci s mapou.

Různými formami jsou v zeměpisu realizována průřezová témata, která jsou integrována do předmětu (Osobnostní a sociální výchova, Environmentální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech a Multikulturní výchova). Způsob jejich začlenění je uveden v obsahu učiva v očekávaných výstupech a poznámkách.

Zeměpis svým charakterem využívá některé části učiva fyziky, chemie, biologie a také dějepisu, v rámci vztahů mezi fyzickogeografickou a socioekonomickou sférou se zvláštní pozornost věnuje otázkám životního prostředí.

Časové vymezení předmětu

	vyučovací hodina	cvičení
kvinta	2	X
sexta	2	X
septima	2	X
oktáva	(2)	X

Organizace výuky

Výuka zeměpisu probíhá ve specializované učebně, kde je možno využívat pro větší názornost vedle standardních map a atlasů audiovizuální techniku, počítač s připojením na internet, dle charakteru učiva jsou organizovány exkurze či poznávací zájezdy v koordinaci s jinými předměty. V oktávě je zeměpis určen pro studenty se zájmem o tento předmět a pro ty, kteří z něj chtějí skládat maturitní zkoušku. Pro studenty s hlubším zájmem o předmět jsou vypisovány projekty s geografickou tematikou. Vedle učebnic ČGS a atlasů je pro výuku využívána celá řada dalších zdrojů a pramenů (vlastní prezentace vyučujícího, Internet, odborná literatura a časopisy).

Výchovné a vzdělávací strategie

Studenti získají během studia hlubší přehled z fyzickogeografické a socioekonomické oblasti, chápou souvislosti a vztahy mezi oběma složkami geografie, pracují s mapou, využívají ji nejen pro získávání poznatků, ale dokáží se podle ní orientovat i v terénu. Osvojí si základní geografické pojmy z obou složek, dokáží je aplikovat do jiných předmětů (biologie, dějepis, fyzika, chemie). Studenti, kteří se rozhodnou složit ze zeměpisu maturitní zkoušku, získávají rozšiřující informace z dalších zdrojů (odborné publikace, časopisy, encyklopedie, internet), dokáží je dávat do souvislostí a umí z těchto poznatků vyvozovat odpovídající závěry.

Kompetence k učení

nabízíme studentům celou škálu aktivizačních metod
vyžadujeme od studentů vyhledávání informací v médiích, na internetu a v dostupné literatuře
požadujeme od studentů praktické využívání map a atlasů

Kompetence k řešení problémů

vedeme studenty ke kritickému přejímání informací z různých zdrojů
vyžadujeme od studentů vyhledávání souvislostí a chápání vztahů mezi geografickými složkami
podporujeme využívání aktuálních informací a jejich zařazování do výuky
využíváme mezipředmětových vztahů – propojení s dějepisem, biologií, fyzikou, chemií i s cizími jazyky – uplatňujeme poznatky z těchto oborů ve výuce

Kompetence komunikativní

vedeme studenty k pochopení rozdílů mezi informacemi v médiích, v literatuře populárně naučné či odborné
vyžadujeme od studentů používání odborné geografické terminologie

Kompetence občanské

vytváříme u studentů povědomí, že jsou součástí společnosti, že zeměpis je propojen s problémy sociálními, ekonomickými, politickými, environmentálními aj.

Rozpracování vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu

K V I N T A		
Učivo	Očekávané výstupy	Poznámky
Úvod do zeměpisu historie geografie	<i>student vysvětlí základní rozdělení geografie zná nejdůležitější mezníky v historii velkých zeměpisných objevů</i>	Celoročně realizováno PT Osobnostní a sociální výchova (komunikace, spolupráce při různých činnostech, autoevaluace, tolerance k práci druhých). Využití učiva dějepisu
Země jako vesmírné těleso Země a Sluneční soustava tvar a velikost Země pohyby Země a jejich důsledky časová pásma	<i>student vysvětlí základní pojmy o Zemi a dalších vesmírných tělesech zná hlavní pohyby Země a jejich důsledky pro život lidí a organismů spočítá a objasní časové rozdíly mezi jednotlivými místy na zeměkouli</i>	Využití učiva fyziky
Kartografie a topografie glóbus a mapa, zeměpisné souřadnice, zeměpisná poloha obsah map praktické aplikace s kartografickými produkty	<i>student pracuje s mapou určí na mapě zeměpisnou polohu jakéhokoli místa na Zemi podle mapy popíše a vysvětlí fyzickogeografické poměry na pevnině</i>	
PŘÍRODNÍ PROSTŘEDÍ Fyzickogeografická sféra jednotlivé sféry vzájemné vazby a souvislosti důsledky pro životní prostředí	<i>student vysvětlí působení vnějších a vnitřních sil na zemský povrch popíše a charakterizuje základní tvary zemského povrchu zná základní složení atmosféry zná základní hydrogeografické pojmy a objasní je</i>	Využití učiva fyziky
Systém fyzickogeografické sféry na planetární úrovni geografické pásy a přírodní zóny vegetační pásma a vegetační stupně biomy	<i>student vymezí na mapě a popíše hlavní přírodní oblasti Země objasní vliv lidské činnosti na rozmístění rostlinstva a živočišstva na Zemi</i>	Využití učiva biologie

Systém fyzickogeografické sféry na regionální úrovni přírodní oblasti Země	<i>student ukáže na mapě všechny kontinenty a oceány popíše a vysvětlí základní fyzickogeografickou charakteristiku jednotlivých kontinentů</i>	Využití učiva biologie
SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ Obyvatelstvo geografické, demografické a hospodářské charakteristiky	<i>student analyzuje hlavní rasová, etnická, jazyková, náboženská, kulturní a politická specifika s ohledem na způsob života a životní úroveň v kulturních regionech světa posoudí dynamiku vývoje obyvatelstva na Zemi, geografické, demografické a hospodářské aspekty působící na chování, pohyb, rozmístění a zaměstnanost obyvatelstva</i>	V tématu realizována PT Multikulturní výchova, Mediální výchova (multikulturní terminologie, kritický rozbor informací, práce s textem)
Kulturní a politické prostředí specifická struktura obyvatelstva státní zřízení, suverénní státy, závislá území geopolitické procesy	<i>student rozliší a porovnává státy světa a jejich zájmové integrace podle kritérií vzájemné podobnosti a odlišnosti lokalizuje na politické mapě světa hlavní aktuální geopolitické změny</i>	V tématech realizována PT Multikulturní výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (komparatistika ve sledování geopolitických procesů, ekonomických ukazatelů a demografických údajů).
Geografické aspekty světového hospodářství rozmístění surovinových a energetických zdrojů rozmístění zemědělství rozmístění průmyslu a dopravy rozmístění oblužné sféry, mezinárodního obchodu rozmístění sféry cestovního ruchu přenos zpráv a informací	<i>student posoudí světové hospodářství jako otevřený dynamický systém s určitými složkami, strukturou a funkcemi zohlední faktory územního rozmístění hospodářských aktivit zhodnotí bilanci a perspektivu světových surovinových a energetických zdrojů</i>	
Sídla a osídlení ekumena a sídelní struktura geografická poloha sídel sídelní systémy, urbanizace, suburbanizace	<i>student identifikuje obecné základní geografické znaky sídel lokalizuje na mapách hlavní sídelní oblasti světa</i>	

S E X T A

Učivo	Očekávané výstupy	Poznámky
--------------	--------------------------	-----------------

<p>REGIONY SVĚTA Regionální společenské, politické a hospodářské útvary vývoj politické mapy světa politické uspořádání států světa státy světa podle stupně rozvoje mezinárodní organizace problémové oblasti současného světa globalizace světa</p>	<p><i>student popíše a ukáže na mapě základní demografické údaje</i> <i>vysvětlí a zdůvodní hlavní směry migrace obyvatelstva</i> <i>ukáže na mapě významná sídla ve světě i v ČR</i> <i>vysvětlí základní demografickou terminologii (přírůstek, zaměstnanost, věková struktura, religiozita, jazykové členění atd.)</i></p>	<p>Celoročně realizována PT Osobnostní a sociální výchova (komunikace, spolupráce při různých činnostech, autoevaluace, tolerance k práci druhých, etika v praxi), Multikulturní výchova a Výchova k myšlení v evropských globálních souvislostech (viz očekávané výstupy).</p> <p>Celoročně využití tematicky odpovídajícího učiva dějepisu</p>
<p>Severní a Jižní Amerika – přehled kontinentů základní charakteristika kontinentů angloamerická část (Kanada a USA) Latinská Amerika (Střední Amerika, Amazonie, Laplatské státy) andské země</p>	<p><i>student porovnává a přiměřeně hodnotí polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospodářské poměry kontinentu, jednotlivých regionů i modelových států</i> <i>orientuje se na mapě, lokalizuje nejdůležitější geografické jevy kontinentu, regionů i států</i></p>	<p>Realizováno PT Mediální výchova (kritická práce s dokumenty)</p>
<p>Afrika – přehled kontinentu základní charakteristika kontinentu Afrika islámská Afrika subsaharská</p>	<p><i>vysvětlí a charakterizuje specifické rysy a odlišnosti asijských zemí</i> <i>objasní specifika afrického kontinentu v závislosti na politickém, kulturním i ekonomickém vývoji</i></p>	
<p>Asie – přehled kontinentu základní charakteristika kontinentu přehled jednotlivých regionů charakteristika vybraných modelových států (Indie, Čína, Japonsko)</p>	<p><i>porovnává a přiměřeně kontinentu, regionů i států</i> <i>objasní a charakterizuje odlišnosti a specifické rysy Severní, Střední a Jižní Ameriky</i></p>	
<p>Austrálie a Oceánie – přehled kontinentu obecný přehled kontinentu Austrálie</p>	<p><i>lokalizuje nejdůležitější geografické jevy polárních oblastí</i></p>	
<p>Polární oblasti Arktida Antarktida</p>		<p>Využití učiva fyziky a biologie</p>

S E P T I M A

Učivo	Očekávané výstupy	Poznámky
-------	-------------------	----------

<p>Evropa – přehled kontinentu obecný přehled kontinentu vznik a vývoj Evropské unie</p>	<p><i>student porovnává a přiměřeně hodnotí polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospodářské poměry kontinentu orientuje se na mapě, lokalizuje důležité fyzickogeografické jevy kontinentu (horopis, vodstvo, podnebí) hodnotí význam Evropské unie pro Evropu, pro jednotlivé státy a pro ČR</i></p>	<p>Celoročně realizována PT Osobnostní a sociální výchova (komunikace, spolupráce při různých činnostech, autoevaluace, tolerance k práci druhých, etika v praxi), Multikulturní výchova a Výchova k myšlení v evropských globálních souvislostech (viz očekávané výstupy).</p> <p>Celoročně využití tematicky odpovídajícího učiva dějepisu</p>
<p>Regiony Evropy státy Evropské unie ostatní země Evropy</p>	<p><i>student porovnává a přiměřeně hodnotí polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospod. poměry jednotlivých států orientuje se na mapě, lokalizuje důležité geografické jevy jednotlivých států charakterizuje jednotlivé státy po stránce fyzickogeografické i socioekonomické objasní postavení a význam jednotlivých zemí v rámci EU</i></p>	<p>Využití učiva základů společenských věd</p>
<p>Česká republika historický vývoj státu fyzickogeografický přehled demografie ČR hospodářství ČR</p>	<p><i>student hodnotí a přiměřeně porovnává polohu, přírodní poměry, přírodní zdroje, lidský a hospodářský potenciál České republiky v evropském a světovém kontextu orientuje se na mapě, lokalizuje důležité geografické jevy přírodní i hospodářské charakterizuje jednotlivé oblasti hospodářství a zdůvodní jejich význam, rozmístění, využití uvádí příklady účasti a působnosti České republiky ve světových mezinárodních a nadnárodních institucích, organizacích a integracích států</i></p>	

Regiony České republiky kraje ČR	<i>student lokalizuje na mapách jednotlivé kraje České republiky, hlavní jádrové a periferní oblasti z hlediska osídlení a hospodářských aktivit vymezí a lokalizuje místní region hodnotí na přiměřené úrovni přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu, možnosti dalšího rozvoje, přiměřeně analyzuje vazby místního regionu k vyšším územním celkům</i>	
Místní region možnosti, limity a bariéry rozvoje mikroregionu	<i>student vymezí mikroregion na mapě podle zvolených kritérií</i>	

O K T Á V A

Učivo	Očekávané výstupy	Poznámky
GEOGRAFICKÉ INFORMACE A ZDROJE DAT Geografické informační systémy geografický informační systém (GIS) dálkový průzkum Země (DPZ) praktické využití GIS a DPZ ostatní informační a dokumentační zdroje dat pro geografii	<i>student používá prakticky kartografické a další geografické zdroje dat a informací v tištěné i elektronické podobě pro řešení geografických problémů</i>	
Fyzickogeografická sféra vzájemné vazby a souvislosti důsledky pro životní prostředí	<i>student porovná na příkladech mechanismy působení endogenních a exogenních procesů a jejich vliv na utváření zemského povrchu a na život lidí</i>	
Sociálněgeografické systémy jádra a periferie geografické aspekty bohatství a chudoby pozitivní a negativní znaky globalizace hlavní jádrové oblasti světa a kontinentů	<i>student lokalizuje na mapách hlavní hospodářské jádrové a periferní oblasti světa zdůvodní příčiny perifernosti v konkrétních regionech</i>	

<p>ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ Krajina přírodní a společenské prostředí environmentalistika krajinná ekologie typy krajín</p>	<p><i>student posoudí krajiny jako systém pevninské části krajinné sféry se specifickými znaky, určitými složkami, strukturou, okolím a funkcemi analyzuje na konkrétních příkladech přírodní a kulturní krajinné složky a prvky krajiny zhodnotí hlavní rizika působení přírodních a společenských faktorů na životní prostředí</i></p>	
<p>Interakce příroda – společnost trvale udržitelný rozvoj ochrana přírody a životního prostředí globální problémy lidstva</p>	<p><i>student analyzuje hlavní výchovné, hospodářské a právní nástroje ochrany přírody a životního prostředí</i></p>	
<p>Politická mapa světa změny na politické mapě světa hlavní světová ohniska napětí</p>	<p><i>student lokalizuje na politické mapě světa hlavní aktuální geopolitické změny</i></p>	

IX.1.B – Zeměpis